ותני זכתה לימא כתנאי בת ישראל שנשאת לגר ונתעברה ממנו וחבל בה בחיי הגר נותן דמי ולדות לגר לאחר מיתת הגר תני חדא חייב ותני חדא פטור מאי לאו תנאי נינהו לרבה ודאי תנאי היא אלא לרב חסדא מי לימא [א]תנאי היא ל"ק הא רבנן הא רשב"ג אי רשב"ג מאי אריא לאחר מיתה אפי' מחיים נמי אית לה פלגא מחיים אית לה פלגא לאחר מיתה כוליה ואיבעית אימא הא והא רשב"ג כאן בשבח ולדות כאן בדמי ולדות אמרי משבח ולדות לישמע דמי ולדות ומדרשב"ג לישמע לרבנן אמרי לא שבח ולדות דשייכא ידה בגוייהו זכיא בהו בכולהו דמי ולדות דלא שייכא ידה בגוייהו לא זכיא בהו כלל: בעי מיניה רב ייבא סבא מר"נ המחזיק בשטרותיו של גר מהו מאן דמחזיק בשטרא אדעתיה דארעא הוא דמחזיק [א]ובארעא הא לא אחזיק [ב]ושטרא נמי לא קנה דלאו דעתיה אשטרא או דלמא [ב]דעתיה נמי אשטרא א"ל [ג]עני מורי [ד]וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך א"ל [ג]לצור ולצור אמר רבה [ד]משכונו של ישראל ביד גר ומת הגר ובא ישראל אחר והחזיק בו מוציאין אותו מידו מ"ט כיון דמית ליה גר פקע ליה שעבודיה [ה]משכונו של גר ביד ישראל ומת הגר ובא ישראל אחר והחזיק בו זה קנה כנגד מעותיו וזה קנה את השאר ואמאי תקני ליה חצירו [ה]דהאמר רבי יוסי בר חנינא [ו]חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו אמרי הכא במאי עסקינן דליתיה כל היכא דאיתא לדידיה דאי בעי מקני [מצי] קני קניא ליה [נמי] חצירו כל היכא דליתיה לדידיה דאי בעי הוא למיקני לא מצי קני חצירו נמי לא קניא [ז]והלכתא דליתיה בחצירו דלא קנה: **מתני'** [ח]החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר או ברה"ר ופתחו לרה"י ברה"י ופתחו לרה"י אחר חייב: **גמ'** ת"ר החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר [י](ברה"ר ופתחו לרה"י) חייב וזהו בור האמור בתורה דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר [ט]הפקיר רשותו ולא הפקיר בורו זהו בור האמור בתורה אמר רבה בבור ברה"ר כ"ע לא פליגי דמיחייב מ"ט אמר קרא [1]כי יפתח וכי יכרה [ז]אם על פתיחה חייב על כרייה לא כל שכן אלא שעל עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה באה לו לא נחלקו אלא בבור

לרבה ודאי. ע"כ מוקי למילתיה כתנאי דהוא אמר חייב והא דתני פטור לא מצי מוקי ליה כוותיה וע"כ הכי מתרץ אנא דאמרי כתנא דמחייב: **אלא לרב חסדא מי לימא.** מי מיבעיא ליה לאוקמיה מילתא בפלוגתא כתנאי ולמימר אנא דאמרי כתנא דפטור או מצי לתרוצי האי דתנא חייב במילתא אחריתי דלא תקשי ליה: **לא קשיא.** כלומר אמר לך רב חסדא תרוייהו תנאי כוותי קיימי דבדמי ולדות פטור והא דתניא חייב בשבח ולדות ואליבא דר"ש דאמר אשה פלגא בהו והיא קיימת: **והא.** דתני פטור רבנן היא דאמרי כולהו דבעל והרי הוא מת וזכה זה מן ההפקר. אבל רבה לא מצי לתרוצי מידי דהא איהו אמר אשה זכתה בחלק בעלה מן ההפקר הואיל והיא היתה מעוברת ומוחזקת בהן בשעת מיתה ואמאי פטור משבח ולדות ודמי ולדות דידה נינהו: **מאי אריא לאחר מיתה.** הגר דתני חייב ליתן לה חלקה: **מחיים.** דגר: **נמי.** חייב ליתן לה חלקה: **לאחר מיתה.** הגר: **כוליה.** דזכיא בחלק שבח ולדות של בעלה: **אמרי.** א"כ קשיא לרב חסדא דמשבח ולדות המגיע חלקו בחיי הגר לגר וקאמר ר"ש דכשמת והיא מעוברת זכתה היא בחלקו נשמע דזכתה נמי בדמי ולדות דבעלה דמאי שנא דמי ולדות משבח ולדות: **ומדר"ש.** דאשמעינן דזכתה בחלקו נשמע נמי לרבנן דזכתה בכולן דרבנן לא פליגי אלא במחיים אבל בזכיה דמיתה לא פליגי רבנן ור"ש: **אמרי.** לא דמו דמי ולדות לשבח ולדות: **שבח ולדות.** לר"ש דשייכא בהו מחיים בפלגא כי מיית זכייא בכולהו: **בשטרות של גר.** שיעבד לו ישראל אחר קרקעותיו: **מהו.** לקנות את הנייר: **ושטרא נמי לא קני.** ואי אתא ישראל אחר והחזיק בה לצור על פי צלוחיתו קנייה: **עני מורי.** ענני אדוני: **וכי לצור על פי צלוחיתו.** דליהוי דעתיה אשטרא מעיקרא [ח](ולאו דעתיה אארעא): **פקע ליה שעבודיה.** וקם ליה ברשותי' דמריה: **דליתיה.** שאין המלוה בעיר: **והלכתא.** הא דאמרינן זה קנה את השאר: **בדליתיה.** למשכון בחצירו של מלוה בשעת מיתת הגר אבל איתיה למשכון בחצירו קני ליה חצירו: **מתני' ופתחו לרה"ר.** וכ"ש אם חפר ברה"ר ופתחו לרשות הרבים. ולא תימא דוקא חופר ברשותיה דהוה ליה בור דאית ליה בעלים אבל חפר ברה"ר פטור דהא תני סיפא [נ:] החופר בור ברה"ר ונפל לתוכו כו': **ברה"ר ופתחו לרה"י.** דהוה ליה בור ברה"י והפקיר רשותו דלא מצי למימר מאי בעית ברשותי ונפל דרך פיו לתוכו: **חייב.** דקסבר חיובא דבור בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד היא ובלבד שיפקיר רשותו: **ברשות היחיד ופתחו לרשות היחיד.** אף על גב דאין כאן צד רשות הרבים: **חייב.** ובלבד אם הפקיר רשותו אותה שפי הבור לתוכה: **גמ' ופתחו לרשות הרבים.** כיון שהתקלה ברשות הרבים הוה ליה כמי שחפרו ברה"ר: **וזהו בור כו'.** לקמיה [נ.] מפרש מאי זהו: **סתם** לא גרסינן: **כ"ע לא פליגי דמיחייב.** ור"ע מודה ליה לרבי ישמעאל בבור ברשות הרבים דהוא אמור בתורה אבל רבי ישמעאל לא מודי ליה לרבי עקיבא בבור ברשותו דקסבר כי אפקרנא לך רשותי לאו לאחיובי אנא בהזיקא אפקרתיה: **אם על פותח.** שחפרו אחר וכסהו ובא אחר וגילהו: **באה לו.** שאין לו חלק בו אלא שכרהו או שפתחו דהיינו ברשות הרבים שאין הקרקע שלו:

בעל

ותני זכתה. ואין מגיה הברייתא אלא כלומר זכה מי שיש לו זכות: **משכונו** של ישראל ביד גר כו' מוציאין אותו מידו. ואפילו משכנו שלא בשעת הלואתו ואפילו למ"ד בעל חוב קונה משכון דע"כ אין לו אלא שעבוד עליו כיון שהיה יכול לפדותו הישראל ולסלקו בדמים: **והלכתא** דליתיה בחצר. פ"ה דאמשכון קאי דאם איתיה בחצר קני אע"פ שאין עומד בצד שדהו וצריך לומר דאיירי בחצר המשתמרת דאי בחצר שאין משתמרת לא קנה אלא אם כן עומד בצד שדהו כדאיתא בפ"ק דב"מ (דף יא. ושם) [ט] ולמאי דס"ד דאיירי כשהמשכון בחצר ובעל החצר אין כאן זה אינו כפי המסקנא של ב"מ ולר"י נראה דמעיקרא נמי הכי ס"ל דאיירי בחצר שאין משתמרת ולא קנה אלא אם כן עומד בצד שדהו וכן משמע נמי מבא זה והחזיק בה אם כן לא היתה משתמרת אלא זה והא דקאמר והלכתא דליתיה בחצר אבעל חצר קאי כלומר שינויא דשנינן שינויא הוא: **החופר** בור ברה"י ופתחו לרה"ר. כללא דמילתא בכל הך שמעתתא בור בתר פתחו אזלינן דנחשב הבור כאילו הוא במקום שהפתח שם: **ברה"ר** ופתחו לרה"י. פירש בקונט' והפקיר רשותו וה"ה אם מתחילה סמכיה לרה"ר ולא הוצרך לפרש בהפקיר רשותו אלא משום דמשמע ליה לישנא דפתחו לרה"י באמצע רה"י כדמוכח בגמרא דקתני ברה"ר ופתחו לרה"י פטור דמוקי שלא הפקיר לא רשותו ולא בורו ומעיקרא ס"ד כשהפקיר רשותו ולא בורו והיינו משום דמשמע ליה ופתחו לרה"י באמצע רה"י: **ברה"י** ופתחו לרה"י אחר. פ"ה שהפקיר רשותו אותה שפי הבור בתוכה אין נראה שר"ל שפתחו לרה"י של אדם אחר ובא אותו אדם והפקיר רשותו שלא היה לו לומר אותה בלשון נקבה אלא משמע שרוצה לפרש הכל ברשות עצמו ולשון אחר אינו מיושב לפירוש זה ואין להקשות אמאי אצטריך למתני ברה"י ופתחו לרה"י אחר ה"ל למימר החופר בור ברה"י ותו לא דאגב אחריני נקט הכי ופירש לנו שהבור והפתח הכל עושה ברשותו ור"י מפרש ברה"י ופתחו לרה"י אחר דהיינו שחפר בור ברשות עצמו ופתחו לרשות חבירו ואצטריך דלא תימא פתחו לרה"ר הוא דחייב דשכיחי רבים (א) ומזקי אבל ברה"י דליכא למיחש אלא לנזק יחידי פטור וכה"ג תניא בהמניח (לעיל לג:) גבי המבקע ולפי פי' ר"י קשה למה הוא חייב בנזקי בעל חצר אם נפל שורו לבור כיון שהחופר משלם נזקי החצר [ט]על בעל חצר למלוייה: **ת"ר** החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר. וי"ס שכתוב בהן ברה"ר ופתחו לרה"ר והכי מתניא בתוספתא (פ"ו) וק"ק דה"ל למימר החופר בור ברה"ר אבל אין להקפיד משום דקאי אהנך דמתניתין דאיירי שהפתח ברשות אחרת אצטריך לאשמועינן דאיירי באותו ענין שהבור והפתח במקום אחד ברשות הרבים: **על** הברייה לא כ"ש. [י]במכלתין אמרינן מכאן שאין עונשין מן הדין אבל בש"ס שלנו אין סובר כן כדפריש' בריש המסכת (דף ב.) [כ]: [עיין תוס' לעיל ד': ד"ה ועדים]:

עין משפט נר מצוה

לה א ב ג מיי' פ"א מהלכות זכייה ומתנה הלכה ט סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן רעה סעיף יא:

לו ד מיי' שם פ"ב הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף כו [רב אלפס ב"ב פ"ג דף קפ"ד]:

לז ה מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף כח [רב אלפס שם]:

לח ו מיי' שם הלכה טז ופ"ד שם הלכה ח ופט"ז מהלכות אבידה הלכה ח ופי"ז הלכה ח סמג שם וסימן עד טוש"ע ח"מ סימן רמג סעיף כא וסימן רסח סעיף ג וסימן רעה סעי' כח [רב אלפס שם]:

לט ז מיי' פ"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה טז סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רעה סעיף כח:

מ ח ט מיי' פי"ב מהל' נזקי ממון הלכה ג סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סימן תי סעיף ו:

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שּׁוֹר אוֹ חֲמוֹר: שמות כא לג

מוסף רש"י

עני מורי. ענני אדוני (סנהדרין כו: מנחות יז.) ענני מורי (מנחות פא.).

מסורת הש"ס

א) גי' רש"ל מי לימא תנאי היא ל"ק כאן בדמי ולדות כאן בשבח ולדות ואב"א הא והא בשבח ולדות ול"ק הא רבנן הא רשב"ג אי רשב"ג מאי ארי' כו' לאחר מיתה כולי' לישנא אחרינא הא והא בשבח ולדות הא רשב"ג והא רבנן ואב"א הא והא רשב"ג וכו' ומהרש"ם כתב וז"ל ל"ק הא רבנן הא רשב"ג ואב"א הא והא רשב"ג כאן בשבח ולדות כאן בדמי ולדות אי רשב"ג מאי ארי' כו' לאחר מיתה כוליה אמרי משבח ולדות לישמע כצ"ל וכן הגיה מהו' שכנא עכ"ל, ב) [עיין תוספות ב"ב נד. ד"ה אדעתא], ג) [סנהדרין כו: מנחות יז. פא.], ד) [ב"מ ז: יג. ב"ב עו:], ה) ב"מ יא. קב. קיח. חולין קמא:, ו) רש"א מ"ז, ז) [לקמן נ. נא.], ח) ס"א ל"ג, ט) [ד"ה ה"מ], י) [צ"ל במכילתא], כ) [ד"ה ולא],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ברה"י וכו' דשכיחי רבים ומזקי אבל:

גליון הש"ס

תום' ד"ה ברה"י וכו' על בעל חצר למלוייה. עיין לעיל דף כט ע"א תוספות ד"ה פליגי ודף מח ע"א תוספות ד"ה אע"ג:

רבינו חננאל

לימא כתנאי, בת ישראל שניסת לגר ונתעברה, חבל בה בחיי הגר נותן דמי ולדות לגר. לאחר מיתת הגר, תני חדא חייב ותניא אידך פטור. הא דתניא פטור ודאי חולק על רבה דהא הוא דאמ' אחר מיתת הגר ולדות לה לעצמה והכא קתני פטור, לרב חיסדא נמי דאמ' איתיה לבעל זכי ליה רחמנא הא הכא ליתיה לבעל וקתני חייב החובל. ופרקינן לא קשיא הא דקתני פטור פטור מדמי ולדות, והך דקתני חייב בשבח ולדות. **ואסיקנה** בהאי הא דבעא רב ייבא סבא מרב נחמן המחזיק בשטרותיו של גר, לא איפשיטה. **אמר רבא** משכונו של ישראל ביד הגר ומת הגר ובא ישראל אחר והחזיק במשכון מוציאין אותו מידו. מאי טעמ', כיון דמת גר פקע שעבודיה. אבל משכונו של גר ביד ישראל ומת הגר ובא ישראל אחר והחזיק בו, זה קנה כנגד מעותיו, והמחזיק בו קנה השאר. והני מילי דליתיה המשכון של גר בבית הנושה בו, אבל אם הוא בביתו קנה לו ביתו. והילכתא דליתנהו המשכון, אבל איתיה למשכון בחצר המלוה קנאו, ואע"פ שאינו המלוה בחצרו חצרו המשתמרת קונה לו שלא מדעתו בחצרו.